

РОДОЛФО ПЕРЕС ВАЛЕРО

МАШИНАТА НА ЧУВСТВОТА

Превод от испански: Самуел Франсез, 1985

chitanka.info

Моментът беше изключително подходящ. Татко отиде във Ведадо да занесе Кучеробота на поправка, защото от два дни лае на много ниски децибели и не си върти опашката. Добре поне, че е в гаранционен срок — купи ми го едва преди месец, в деня, в който навърших шестнадесет години.

Когато излизаше, го помолих:

— Тате, донеси ми една кутийка транзисторни бълхи.

Но не пожела да изпълни желанието ми. Погледна ме със сините си очи, които крият цялата обич на този свят, и ме попита не си ли спомням.

— Ти, Маито, май си забравил, че предишния Кучеробот се наложи да го изхвърлим именно заради една бълха, която беше запушила карбуратора?

Наведох съгласно глава. Не му казах, че за един Кучеробот с бензинов двигател той беше функционирал повече от достатъчно. Не исках да покажа неуважение, защото беше го получил като подарък от баща си в края на миналия век и го пазеше от дете.

Вярно, че онзи Кучеробот беше по-галъвен от тези, дето ги продават сега, но е вярно също, че когато се разлудуваше, вдигаше страшен шум и изпълваше цялата къща с дим от ауспуха. А и беше толкова стар, че не смогнахме да му намерим резервни части.

Сестра ми Соня отиваше в университета и тръгна с татко. Бяха се проточили едни облачни и дъждовни дни, затова нямаше никакъв смисъл да вадят слънчомобилите от гаража. Не им остана друг изход освен да възседнат заедно коня.

Конят си има своите недостатъци: трябва да му построиш обор редом с къщата, да го почистваш почти всеки ден и да му купуваш истинска трева, защото не яде пластмасова. Излиза ужасно скъпо. Но папа винаги казва, че:

— Той е най-сигурното превозно средство, което притежаваме. В този XXI век да притежаваш един кон не е лукс, а необходимост.

Последна ми заговори мама. Още щом я видях облечена за улицата, разбрах, че е настъпил моят момент. С вечната си грижовност ме помоли:

— Излизам. Оставих Пепито и Попито в хипноматика да поспят до пет и четвърт. Когато часовникът звънне, поднеси на Пепито

тръбичката за мляко, после нагласи отново апарата, за да спят до шест и десет. Разбра ли?

Отговорих, че да, че всичко е ясно, но тя нежно настоя:

— Внимавай, Маито. Спомни си какво се случи миналия път.

Братчето ми Пепито е едва на няколко месеца. Попито е пластмасов електронен имитатор, който ни дадоха в родилния дом, за да забавлява брат ми, докато навърши една година и тръгне на училище. Майка ми ми напомняше за онзи случай, когато от разсеяност пъхнах тръбичката на Попито. Стана нещо ужасно: той се напълни с мляко и му изгоряха няколко електронни платки. Бедата е, че двамата си приличат като близнаци.

Баба ми също сбърка веднаж. Това се случи, когато дойде от Гуанабакоа да види новия си внук и по погрешка взе на ръце Попито. Тъй като недовижда, остана очарована, защото:

— Щом му заговорях, веднага ми намига с дясното око. Колко е сладък!

Тя така и не се усети, че мигаше не друго, а индикаторът за температурата, за да покаже, че в стаята беше станало горещо. Но най-лошото настъпи, когато — вярна на старите традиции — тя се усмихна на електронния имитатор и в изблик на семейна гордост пъхна ръка между пелените, говорейки с ласкава дяволитост:

— А парченцето на детенцето? Къде ли е на детенцето парченцето?

Ударът от електрически ток беше слаб, но впечатляващ. В своите търсения баба беше попаднала на хранващата система на Попито. Стана нужда да й донесем бързо вода и да й веем с кърпа. Никога повече тя не взе на ръце своето внуче, пък макар и истинското. Старите хора изпитват истинска неприязън към модерните изобретения.

Преди да излезе, мама ме уведоми:

— Отивам на покупки. Искаш ли да ти взема нещо?

За да я накарам да се забави повече време, направих цял куп поръчки, между тях:

— Една лента за диктопреписвача, едно акустично хапче с най-новите песни на състава Атомните гуанатабеи, две кутийки с енергия за лампата в моята стая, един оцветител на ветрове, една кутия щампи за ризи, един шумоселектор, една жица против комари, един

Неутрализатор на явления с двадесет капсули, апарат за повтаряне на залезите, един плутонен противоположен синтетизатор и един най-обикновен истински банан.

Мама ме предупреди:

— С банана ще видя зор. Защо не си поискаш нещо друго?

Тогава я помолих за един криминален роман.

— От чужд автор ли?

— Не, от Кускрипис.

Романите на Кубинския съюз на криминалните писатели според мен нямат равни и в същото време са по-достоверни от онези, които разказват за престъпления в развалините на Таймс скуер или в кабарето на Хеопсовата пирамида.

Моментът не можеше да бъде по-подходящ: всички бяха излезли, а братчето ми спеше. Запътих се към стаята в дъното на коридора и заставах пред вратата. Не беше отваряна вече цяла година — от момента, когато се пренесохме да живеем тук. Това беше лабораторията на чичо ми Алфред и от самата му смърт никой не беше влизал в нея.

Чичо Алфред.

Чичо ми Алфред беше романтична натура, рядко съчетание на учен и сантиментален човек. Беше способен да се просълзи при вида на една пъпка от истинска роза или от ромона на дъжда. Изпитваше истинско удоволствие от това сам да чете книги. А в момичетата харесваше не количеството от лъчи Екза, които можеха да излъчват, нито умението — вродено или придобито, — с което управляваха чувствените колебания, а неща толкова обикновени, старинни и нежни като „свежестта на един поглед или молбата на една кожа“, както обичаше да казва.

Може би затова толкова му се възхищавах. В моите очи той беше много по-различен от останалите, по-богат духом от тях. Помня, че приказваше странни неща като:

— Диханието на един трепкащ листец крие в себе си повече живот, повече жизнена сила от всички ядрени централи на Земята.

Или че:

— Движението на един междузвезден кораб никога не трябва да изглежда по-удивително за Човека от полета на една мъничка пеперудка.

Такъв беше чичо ми. До известна степен и аз приличам на него: харесват ми естествените неща. Предпочитам едно момиче да ми каже искрено какво мисли, какво вярва тя самата, пък дори и да греши, отколкото да използва своето Спомагателно запомнящо устройство.

Може би точно по тази причина той ми разказа всичко. На пръв поглед конструкцията на неговата Машина влизаше в противоречие със самия него, с начина му на мислене. Бе я създал именно той, който толкова обичаше спонтанното?

Машината. Машината се намираще в лабораторията. А аз стоях пред нейната врата. Мама никога не пожела да ми каже шифъра, но на мен ми се струваше, че съм го открил. Чичо ми беше конструирал вратите така, че да се отварят при произнасянето на две думи. Първата винаги беше неговото име — Алфредо; втората представляваше съществителното, което посочваше от какво се нуждае той в съответното помещение.

Например вратата на кухнята се отваряше при думите „Алфредо храна“, на спалнята — след произнасянето на „Алфредо почивка“, и така всяка си имаше свой шифър в зависимост от предназначението. Работата е там, че Соня беше загубила цели дни, опитвайки се да отвори лабораторията, но без успех. Беше опитала с „Алфредо труд“, „Алфредо слава“, „Алфредо експерименти“ и още стотици други алфредовци, но напразно.

А ето, стоях сега пред вратата с увереността, че съм открил шифъра. Основание за това ми даваха разговорите, които бях водил с чичо ми, и нещата, които ми беше разказал за Машината. За това без всякакво колебание произнесох:

— „Алфредо любов“.

И вратата се отвори.

Сърцето ми затуптя толкова силно, както когато разговарям с Хулия или по старинен маниер я хващам за ръката. И влязох. Плутоненият синтезатор явно се беше изтощил, защото в стаята миришеше на влага и прах. Щракнах три пъти с пръсти и осветлението се включи.

Останах като омагьосан. Пред мен по протежение на цялата стена се виждаше правоъгълен шкаф, висок само един метър, който... мъркаше. Затворих вратата и се приближих.

Беше разделен на големи и малки секции, всяка една със свой етикет. Прочетох от ляво на дясно названията на секциите:

УНИВЕРСАЛЕН ПРИЕМАТЕЛ

РАЗПРЕДЕЛИТЕЛ НА СИГНАЛИ

АНАЛИЗАТОР НА ТОНА (ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ФАЗА)

ОЦЕНКА НА НАМЕРЕНИЯТА (ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ФАЗА)

КЛАСИФИКАТОР НА ПОДТЕКСТА (ПРОБЕН ПЕРИОД)

А върху секцията, която едва-едва вибрираше, беше написано:

ПРОЦЕСОР

Моето удивление, естествено, не се дължеше на присъствието на машината, а на това, че за първи път виждах един апарат в периода на изпитанията му, преди да е бил одобрен от Кубинската комисия по качеството и, най-вече, преди да е бил миниатюризиран. Но върху мен оказваше влияние и фактът, че това беше машината, за която чичо Алфредо толкова ми беше разказвал: Машината на чувствата.

За първи път той разговаря с мен за изобретението си онзи следобед, когато ме завари разплакан, защото Хулия не пожела да дойде с мен в мечтотеката. Учуди го това, че виждаше толкова сантиментално момче в тази епоха, и започна да разказва за себе си.

— Виж какво, Маито. От историята знаем, че човешката любов винаги се е сблъсквала с ограничения: в предишни времена е трябвало да потърсиш момиче със същия цвят на кожата, което да принадлежи на същата обществена класа и да притежава приблизително същото количество имущество, както и ти. Едва в края на миналия век с

освобождаването на Човека любовта постепенно се превърна в чиста и безгранична.

— Както е сега ли?

— Естествено. Човекът от ХХІ век не познава деленето на раси нито социалното неравенство. Няма бедни, нито богати, както ги наричаха преди: и ако някои притежават нещо, а други не, то това е въпрос само на личен вкус. Освен това благодарение на световния туристически обмен достатъчно е да поискам и мога да посетя Централноамериканската нация или най-отдалечената страна, например Република Палестина или Южноафриканската социалистическа република, и да се оженя за девойка от тези райони. Както виждаш, ако в миналото човек е избирал между петнайсет или двайсет момичета, сега имаме възможност да избираме измежду милиони.

Нещо в погледа на чичо Алфредо ме подтикна:

— Но, чичо, всичко това, изглежда, не те прави щастлив...

А той стеснително ми обясни:

— Там е бедата, че съм романтик — усмихна се той, надвивайки някаква скрита тъга. — И мразя разводите. Разводът означава увереност, че сме направили лош избор. За мен би било ужасно да споделям открито красотата на простите неща, величието на изгрева, проникващата мелодия на цигулките или дъха на влажна земя, предвещаващ дъжд, с една жена, с която ще трябва да се разделя, която няма да съумее да запази завинаги тези спомени, тези моменти, които аз ѝ посочвам за вечна наслада на двама ни.

— Тогава ти имаш...

— Да, Маито. Възможностите са толкова много, че аз, за разлика от останалите мъже, се боя да направя своя избор. Това е моята трагедия: великият страх да не сбъркам и после да се наложи да се разведа. Само Машината на чувствата може да ми помогне.

Това беше изповядал пред мен чичо ми, а сега аз се намирах пред изобретението му... и аз сам щях да го изпробвам. Бях загрижен вече от няколко дни за отношенията ми с Хулия. Най-сетне тя се съгласи да излиза с мен и дори започна да ме ухажда. Тъй като я харесвах, аз ѝ позволих да ме хваща заръката и дори да ме целуне. После самият аз я целувах много пъти. Вече две седмици се разхождахме заедно и се целувахме, но желяех да се уверя, че се обичаме, преди да ѝ предложи

да дружим сериозно. А тази сигурност можеше да ми я даде само Машината на чувствата.

Машината, програмирана за размисъл, продължаваше да функционира, защото чичо беше монтирал в нея енергиен блок с десетгодишна трайност. Затова оставаше само да я задействувам. Така и направих.

Изправих се пред универсалния приемател и щракнах с пръсти пред неговия единствен светлинен прекъсвач така, както чичо ме бе научил. Приемателят започна да бръмчи. Съгласно инструкциите, които чичо ми бе дал, всичко бе готово за действие. И аз започнах да говоря.

Говорих надълго за Хулия, за това как — поради архаичния ми вкус — изпитвах вълнение, когато докосвах прохладната ѝ кожа, когато се вирах в живото огледало на очите ѝ, когато усещах топлината на ръцете ѝ и особено от нежното притискане на влажните ѝ устни. Сигурно постъпих глупаво, но не споменах нищо за нейните Екзалъчи, нито за апарата за чувствени колебания.

Веднага след това застанах пред Разпределителя на сигнали и отново щракнах с пръсти. В апарата се забеляза видима промяна. Разпределителят се разтресе, издаде лек звук като подсвирване и задействува Анализатора на тона. Продължи да се тресе и когато включваше автоматично различните секции. Подсвирна и веднага в секцията за Оценка на намеренията светнаха две малки сфери. Ново подсвирване — и върху екрана на Класификатора на подтекста започнаха да се появяват цифри. Цялата машина беше в действие, а аз я наблюдавах в очакване.

Изведнъж всички секции замряха и цялата дейност се съсредоточи в Процесора, който издаде някакъв звук като приглушена сирена. Две секунди, две безкрайни секунди ме дяляха от истината: обичах ли истински Хулия?

Машината замря, само през единствения ѝ горен отвор се подаде малко светещо картонче. Взех го. Отговорът предизвика в мен объркване:

ЖЕЛАНИЕ

Не можеше да бъде. А защо тогава потръпвах само като я видях? Защо жадувах да бъда винаги до нея? Не беше ли това любов? Бях смутен. Толкова бях сигурен, че съм влюбен, а Машината казваше, че не съм. В такъв случай какво е любовта?

Тогава си помислих за чичо. Спомних си думите му, казани по някакъв повод: „Цветята, музиката, думите и ароматите ни съпътствуват навсякъде и всеки миг, макар че невинаги си даваме сметка за това. Но когато обичаме, усещаме всичко. Любовта е, която вдъхва нов живот на обикновените и красиви неща, за да ги подарим на човека, когото обичаме.“ А когато го попитах защо е така, той ми отговори с една фраза, която никога няма да забравя: „Да обичаш значи да даряваш живот.“

Стоях пред Машината, без да зная какво да правя. Това картонче ме ядоса. Но си спомних за чичо и ми се стори, че моят проблем е нищо в сравнение с неговата „трагедия“, както я наричаше той. Спомням си, когато каза:

— Маито, Маито. Днес Машината ми отговори утвърдително.

— Утвърдително? Това означава, че...

— Да. Любов. Това ми отговори, когато й разказвах за Аурора. Аз съм влюбен!

— И ще се сгодиш ли за нея, чичо?

— Не още, остава да донеса запис с нейния глас, за да може машината да го анализира. И ако и тогава отговорът е утвърдителен... разбираш.

— Ура! — извиках тогава, но бях избързал с моя оптимизъм.

Когато чу гласа на Аурора, Машината пусна едно светещо картонче с надпис:

ВЪЗХИЩЕНИЕ

И с това сложи край на радостта на чичо.

Преди две години, малко преди да отпътува със злополучната експедиция към Галактиката Ахил, където загина, той се приближи

мен.

— Този път да, Маито. Този път да. Говорих ѝ за Клаудия — и виж — рече ми той и ми показа картофчето в ръката си със светещите букви:

ЛЮБОВ

Но отново всичко завърши с провал. Когато донесе запаметения глас на девойката, отговорът беше:

ИЛЮЗИЯ

Мисля си, че тази беше причината чичо да се реши на онова пътуване, което за петнайсетина години щеше да го отдалечи от Земята.

Неговата трагедия беше безкрайно по-голяма от моята. Така или иначе, аз израснах и бях възпитан през този век и въпреки остатъците от сантименталност, които съм запазил, те никога няма да бъдат толкова, колкото у чичо ми, който дори свари да види някои любовни филми, преди кината да бяха отстъпили място на бляновизията. Може би не бях влюбен в Хулия, макар да не желяех да си го призная. Или може би...

Вече се канех да изпробвам отново Машината, когато забелязах върху една отдалечена масичка запаметяващото устройство на чичо Алфредо. Веднага се приближих и го включих. Потръпнах, когато чух гласа на чичо ми. Той никога не бе пожелал да остави запис на гласа или образа си, защото смяташе, че „човек трябва да остане не в паметта на апарати, а в сърцата на хората“.

Но сега аз го слушах. Говореше за Клаудия, за нейните физически и духовни качества, за собствените си чувства. „Когато разговарям с нея, ме обзема спокойствие, което преди ми бе непознато,

а погледна ли очите ѝ, сякаш я виждам да плува към мен — и се чувствавам горд, по-полезен, по-човечен.“

Гласът му звучеше спокойно и мъжествено. Можех да чуя всичко, дори неговото щракане с пръсти, последвано от бръмченето на Универсалния приемател, защото чичо не бе изключил запамятаващото устройство в очакване отговора на Машината.

— Ах! Обичам я! — възкликна той от изненада и радост, докато четеше картончето с отговора; след това долових стъпките му, трескавото му крачене напред-назад из лабораторията, докато най-сетне шумът спря.

Готвех се да изключа устройството, когато ме изненада непознат женски глас, чист и приятен, който говореше за чичо ми. Казваше нещата малко несвързано.

„Не зная защо искаш да запишеш тези думи, но... е добре, в края на краищата... Та ти го знаеш толкова добре. Знаеш, че в теб намерих човек, който толкова си прилича с мен във вкусовете, предпочитанията, във... Толкова много те обичам!“

Беше гласът на Клаудия! Чичо трябваше да го запише, за да го донесе на Машината. Но... Каква несправедливост! Ясно се долавяше, че тя беше влюбена до полуда в него. Просто нямаше начин Машината да окачестви това като Илюзия. Нейният глас излъчваше единствено Любов, а не някакво друго чувство. Не можех да се съглася.

Възнегодувах. Дори бях готов почти да призная, че само желях Хулия. Разбирах, че моите думи, сравнени с тези на Клаудия, бяха лишени от онази дълбока нежност, от онова сантиментално възхищение, съчетано в същото време с нуждата от близост, така характерна за хората, обзети от могъща и огромна Любов. Машината положително беше сбъркала. Дали не беше сбъркала и с Хулия?

Доближих се ядосан до нея, щракнах с пръсти и когато се канех да заговоря отново за Хулия, стана нещо нечувано.

Бях съвсем забравил да изключа запамятаващото устройство и то, след гласа на Клаудия, беше продължило да възпроизвежда бръмченето на Универсалния приемател и трептенията и подсвиркванията на Разпределителя на сигнали. По една случайност бе станало нещо неочаквано: Машината на чувствата приемаше своя собствен „глас“, който излизаше от запамятаващото устройство.

Не знаех как точно се изключва Машината, пък и в този момент, дали просто от любопитство, или за да си отмъстя, ми хрумна една луда идея. Изключих запаметяващото устройство, приближих се до Разпределителя на сигнали и, този път умишлено, щракнах с пръсти: щях да накарам Машината да оцени сама себе си.

Не зная как се реших. Но това, което последва, бе ужасно. Щом получи моята заповед, Разпределителят потръпна леко и спря. Това продължи известно време, което ми се стори цяла вечност и дори си помислих, че Машината е изключила.

Изведнъж Разпределителят започна да се тресе с ужасен шум. Това беше рязък и оглушителен звук, който изпълваше стаята и ме принуди да си запуша ушите с ръце. Уплашен, отстъпих няколко крачки. И тогава настъпи тишина — нервна тишина, която се разчупи рязко, когато Анализаторът на тона се задействува и излъчи един тих, но режещ звук. Той събуди в мен непреодолима тъга.

Неочаквано Разпределителят поднови впечатляващото си трептене, шумът се усили, после спря. Двете малки сфери на устройството за Оценка на намеренията ярко засияха и изпитах ужасното усещане, че ме гледат.

Разпределителят на сигнали ми изби от главата тази абсурдна мисъл, като атакува отново слуха ми със своя трясък. Погледнах към Класификатора на подтекста — и стана това, което очаквах: щом утихна шумът, върху екрана му цифрите започнаха да се сменят с такава скорост, че ми се зави свят.

Затворих очи. Машината работеше с пълна сила. Липсваше само финалът. И тогава усетих страх. Бавно отворих очите си и заотстъпвах, без да откъсвам поглед от нея, почти хипнотизиран. С механично движение извадих от джоба личния си Неутрализатор на явленията, без да зная дали неговите капсули, предназначени да неутрализират неочаквани промени на климата или на налягането, електрически заряди или други природни явления, биха могли да ми послужат в този случай. Гърбът ми опря в стената зад мен. И зачаках.

За стотна част от секундата се възцари тишина. Анализаторът, секцията за Оценка и Класификаторът сякаш умряха. Влезе в действие последната фаза: Процесорът. Зазвуча неговата сирена, отначало нежно и приглушено, после все по-силно. За кратък миг, който ми се стори цял век, звукът изпълни всичко, силата му растеше неудържимо,

стана непоносим. Заля цялата стая, заблъска се в стените, накара масичките да треперят, събори касети, бележници, моливи...

Трескаво глътнах една неутрализираща капсула, запуших си ушите, притиснах ги чак до болка и закрепях, крепях изпълнен с ужас, докато се свличах бавно на пода; чувствавах как Машината се тресе, а звукът ѝ, подобен на сирена, прерастваше в ужасяващ вой, който ме парализираше.

Не бих могъл да кажа колко време продължи всичко.

Когато отворих очи, в помещението цареше гробна тишина. Още замаян, останах няколко минути на пода, докато дойда на себе си. Но заедно с възстановяването ми в мен нарастваше едно огромно, безкрайно любопитство: трябваше да потърся картончето, трябваше да узная каква оценка беше дала Машината на самата себе си, та беше предизвикала тази зашеметяваща реакция.

Станах. С бавни, още несигурни стъпки се приближих до Машината. Нейната абсолютна, мъртвешка тишина ме потискаше. И все пак отидох до единствения ѝ горен отвор. Там беше картончето! Светещите му букви странно примигваха. Взех го и зачетох — и изненадата ми бе по-голяма от всички предишни преживявания. Останах вцепенен. Нещо нечувано — на картончето с трептящи букви беше изписано:

ЛЮБОВ

Отначало не проумях, но постепенно съзнанието ми се проясни. В продължение на години чичо Алфредо беше конструирал своята Машина, беше работил с нея и за нея. Нейното усъвършенствуване, нейните възможности му бяха причинили много грижи и безсънни нощи. С всяко свое движение или усилие, с всяка своя мисъл чичо влагаше в Машината частица от себе си.

Тук се криеше и причината за неговото нещастие. Той никога не би могъл да бъде щастлив, ако продължаваше да вярва на Машината. Кой знае в кой миг, когато вече сама можеше да си задава въпроси и да отговаря на тях, тя бе разбрала, че чичо ми ѝ вдъхваше живот — и бе

реагирала положително. Затова винаги щеше да лъже в оценките си за гласовете на девойките, които чуваше. Машината на чувствата изпитваше ревност. Тя се бе влюбила в чичо Алфредо.

Публикувано в списане „Наука и техника“, брой 5-6/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.